

KAKO SMO GLASALI ŠTANAS ČEKA 2018-TE?

ANALIZA

BALANS
Balkanski centar za analizu i studije
Balkan Center for Analysis and Studies

KAKO SMO GLASALI ŠTA NAS ČEKA 2018-TE?

ADMIR MULAOSMANOVIĆ | AHMED KULANIĆ

2017

ANALIZA

COPYRIGHT © 2017

Sva prava pridržana Balkanskom centru za analizu i studije - Balans.
Kopiranje, umnožavanje, štampanje ili distribuiranje nije dozvoljeno bez dozvole izdavača. Citiranje je dozvoljeno uz navođenje izvora.

BALANS | BALKANSKI CENTAR ZA ANALIZE I STUDIJE

Safvet-bega Bašagića 38 | 71 000 Sarajevo | Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 573 192

www.balans.org.ba | balans@balans.org.ba | [@balansorg](https://www.instagram.com/balansorg)

SADRŽAJ

IZBORNI ZAKON BOSNE I HERCEGOVINE.....	6
PREGLED TRENUTNOG STANJA IZBORNOG ZAKONA ZA OPĆE IZBORE U BIH.....	7
NACIONALNA I IDEOLOŠKA SAMOIDENTIFIKACIJA STRANAKA U BOSNI I HERCEGOVINI.....	9
OPĆI IZBORI U BOSNI I HERCEGOVINI 2006-2014	11
POLITIČKA SCENA BOSNE I HERCEGOVINE	14
LJEVICA U BOSNI I HERCEGOVINI	16
BOSANSKI MOST – NEPALSKA GASA	19
BOSANSKO-HERCEGOVAČKI POLITIČKI PROCESI – FORMIRANJE BOŠNJAČKOG MOSTA?	20

Dr. Admir Mulaosmanović je profesor na Međunarodnom univerzitetu u Sarajevu (IUS). Magistrirao je s temom “Bihaćka krajina 1971–1991. Utjecaj politike i političke elite na privredni razvoj”, a doktorirao pod mentorstvom prof. dr. Ive Banca na Sveučilištu u Zagrebu s temom “Politička djelatnost Alije Izetbegovića od osnivanja SDA (1990) do povlačenje iz Predsjedništva BiH (2000)”. Upravo je ova disertacije objavljena kao prva knjiga pod nazivom „Iskušenje opstanka. Izetbegovićevih deset godina 1990-2000“ koja naučno posmatra i valorizira političku djelatnost Alije Izetbegovića.

Ahmed Kulanić trenutno je doktorant na Odsjeku za društvene i političke nauke na Internacionalnom univerzitetu u Sarajevu gdje istovremeno radi i kao predavač te također obnaša poziciju Izvršnog urednika naučnog žurnala Epiphany kojeg izdaje Fakultet umjetnost i društvenih nauka. Tokom proteklih godina aktivno je učestvovao u radu nevladinog sektora u Bosni i Hercegovini te izradi nekoliko naučnih projekata u oblast društvenih ali i političkih nauka. Nadalje, učestvovao je u izradi nekoliko međunarodnih istraživačkih projekata. Objavio je značajan broj naučnih članaka, analiza, kolumni te učestvovao na nekoliko međunarodnih konferencija. Pored toga bio je i urednik nekoliko knjiga među kojima treba izdvojiti knjigu o profilu države Bosne i Hercegovine pod nazivom „Bosnia and Herzegovina: Law, Society and Politics“ (2016) u izdanju Internacionalnog univerziteta u Sarajevu.

Činom potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma sada već davne 1995. godine bosanskohercegovačkom društvu je određen ustroj države prema nacionalno/etničkom modelu i formiranju 'velike' koalicije na državnom nivou koja će predstavljati/zastupati prava onih kojima je to garantirano sporazumom, odnosno Ustavom Bosne i Hercegovine¹.

Ratom već dobroano podijeljena država na ovaj način je dodatno zakoračila u etno-nacionalni koncept vladanja u kojem je konsenzus političkih elita triju naroda *conditio sine qua non* bilo kakvom napretku. Nepostojanje konsensusa i saglasnosti o uzrocima, prirodi, toku ali i okončanju rata u Bosni i Hercegovini, dodatno usložnjava napredak države i društva u cjelosti.

Upravo zbog dubokih etno-političkih podjela i tenzija veoma je teško pronaći neki drugi faktor ili ideološku osnovu koja bi se iskristalizirala kao vodeća na političkoj sceni i koja bi svoju političku viziju mogla protegnuti na sva tri bh. konstituenta. Veliki broj političkih stranaka i partija treba se promatrati kao rezultat ili posljednica u velikoj mjeri prisustva konsocijacijskog modela demokartije² u tranzicionom bh. društvu³. Otuda je, zapravo, veoma teško očekivati u skorije vrijeme pojavu političkih opcija koje ne proizilaze iz samo jednog od tri etno-nacionalna korpusa ili još teže da isti budu prihvaćeni kao takvi unutar sva tri nacionalno/etničke skupine.

¹ Vidi: *Ustav Bosne i Hercegovine*, dostupno na Ustavni sud Bosne i Hercegovine: <http://www.ccbh.ba/osnovni-akti/ustav/>, (pristupljeno: 05.6.2017).

² O konsocijacijskom modelu i njegovim karakteristikama vidi: Lijphart, Arendt, *Democracy in plural societies. A comparative exploration*, New Haven, Yale University Press, 1977. Lijphart, Arendt, *Democracies: Patterns of Majoritarian and Consensus Government in Twenty-One Countries*, New Haven, CT, Yale University Press, 1984. Lijphart, Arendt, *The Power Sharing Approach*, in Montville, Joseph V. (eds.) *Conflict and Peacemaking in Multiethnic Societies*, Lexington, Mass, Lexington Books, 1990, pp. 491-509. Lijphart, Arendt. *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*, New Haven, Yale University Press, 1999. Lijphart, Arendt, *Constitutional Design for Divided Societies*, in *Journal of Democracy*, vol. 15, No.2, April 2004, pp.96-109.

³ Više o konsocijacijskom modelu u BiH u: Ibrahimagić, Omer (2006). "Središnja organizacija teritorije i vlasti u Bosni i Hercegovini". *Status*. 9:93-95; Kasapović, Mirjana (2005). *Bosna i Hercegovina: podijeljeno društvo i nestabilna država*. Zagreb: Politička kultura; Kukić, Slavo (2006). "Temeljni principi ustavnog ustroja BiH – pokušaj konstitucije jednog modela". *Status*. 9:104-107; Mujkić, Asim (2007). "Bosna i Hercegovina i izazovi konsocijacije". *Odjek*. Proljeće 2007, str. 6-12; Hasić, Jasmin (2015). *Konsocijacija u političkom sistemu Federacija Bosne i Hercegovine: Testiranje modela konsenzualne demokracije* Arenda Lijpharta u praksi. *Legal Thought / Pravna Misao*. jan/feb2015, Vol. 46 Issue 1/2, p56-83; Belloni, Roberto, "Peace Building and Consociational Electoral Engineering in Bosnia and Herzegovina", *International Peacekeeping*, Vol. 11, No. 2, Routledge, London, 2006; Cox, Marcus, *State Building and post conflict reconstruction: Lessons from Bosnia*, CASIN, Geneva, 2001; Karić, Mirsad, *Consociational Democracy in Theory and Practice: The Case of Post-War Bosnia and Herzegovina*, Sarajevo, International University of Sarajevo, 2017.

IZBORNI ZAKON BOSNE I HERCEGOVINE

Pitanje izbornog zakona Bosne i Hercegovine, kao i pitanje promjena istog počelo je opterećivati političku scenu Bosne i Hercegovine od perioda izricanja presude Evropskog suda za ljudska prava u slučaju Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine (aplikacija br. 27996/06 i 34836/06) datiranoj na 22. decembar 2009. godine (Puni tekst Presude dostupan na stranici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine: Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine)⁴.

Druga važna presuda navedenog Suda vezana kršenje ljudskih prava koji Bosnu i Hercegovinu obavezuje na promjene izbornog zakona jeste nemogućnost gospođe Zornić da učestvuje na izborima za Dom naroda Bosne i Hercegovine i Predsjedništvo Bosne i Hercegovine jer ne pripada niti jednom od tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini (detaljnije na pogledati na stranici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine: Zornić protiv Bosne i Hercegovine – aplikacija br. 3681/06)⁵. Presuda je donijeta 15. jula 2014. godine. Treća u nizu presuda koje su donijete protiv Bosne i Hercegovine u pogledu kršenja ljudskih prava i koje obavezuju Bosnu i Hercegovinu na promjene izbornog zakona, ali i širem kontekstu i

Ustava Bosne i Hercegovine jeste u slučaju Pilav protiv Bosne i Hercegovine datirana na 09. juni 2016. po kojoj se opet nalaže državi Bosni i Hercegovini promjena izbornog zakona u skladu sa Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (detalji Presude dostuni na stranici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine: Pilav protiv Bosne i Hercegovine aplikacija br. 41939/07)⁶.

Od donošenja prve presude pa do danas, političari Bosne i Hercegovine iz oba entiteta, sva tri naroda i otalih nastojali su ponuditi svoje viđenje rješenja problema. Kriza u pogledu promjena izbornog zakona Bosne i Hercegovine doživjela je svoju kulminaciju i kopernikanski obrat izborom g. Željka Komšića za Člana predsjedništva Bosne i Hercegovine iz reda hrvatskog naroda. Od tog momenta, fokus kako domaćih političara tako i predstavnika međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini postalo je rješavanje 'hrvatskog pitanja', koje nije bilo predmet niti jedne presude Evropskog suda za ljudska prava, niti je u bilo kom smislu obavezivalo Bosnu i Hercegovinu na njegovo rješavanje, iako je moguće nazrijeti njegove obrise na bosanskohercegovačkoj političkoj sceni.

⁴ Uporedi: Evropski sud za ljudska prava, Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine, (aplikacija br. 27996/06 i 34836/06), dostupno na: http://www.mhrr.gov.ba/ured_zastupnika/novosti/default.aspx?id=1008&langTag=bs-BA, pristupljeno: 05.6.2017

⁵ Uporedi: Evropski sud za ljudska prava, Zornić protiv Bosne i Hercegovine, aplikacija br. 3681/06, dostupno na: <http://www.mhrr.gov.ba/PDF/UredPDF/default.aspx?id=4745&langTag=bs-BA>, pristupljeno: 05.6.2017

⁶ Uporedi: Evropski sud za ljudska prava, Pilav protiv Bosne i Hercegovine aplikacija br. 41939/07, <http://www.mhrr.gov.ba/PDF/UredPDF/default.aspx?id=6680&langTag=bs-BA>, pristupljeno: 05.6.2017

PREGLED TRENUTNOG STANJA IZBORNOG ZAKONA ZA OPĆE IZBORE U BIH⁷

Opći izborni u Bosni i Hercegovini se održavaju svake četiri godine, jer je trenutni izbornim zakonom propisano da mandati izabranih predstavnika u Predsjedništvo Bosne i Hercegovine,

⁷ Napomena o Izbornom zakonu: Ovaj neslužbeni prečišćeni tekst sadrži tekst Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 23/01), Odluku o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 7/02), Odluku o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 9/02), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 20/02), Ispravka zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 25/02), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 4/04), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 20/04), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 25/05), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 52/05), Ispravka zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 65/05), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 77/05), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 11/06), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 24/06), Zakon o usvajanju zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 32/07), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 33/08), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 37/08), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 32/10), Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 18/13); Zakon o izmjeni i dopuni Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH broj 7/14) i Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH („Službeni glasnik BiH broj 31/16). Dostupno na:

https://www.izbori.ba/Documents/documents/ZAKONI/Izborni_zakon_PRECISCENI_TEKST-bos.pdf

Predstavnički dom Bosne i Hercegovine, entitetske kao i kantonalne Predstavničke domove traje četiri godine⁸.

U pogledu izbora na državnom nivou postoje dvije insitucije za koje se provode izbori a to su Predsjedništvo Bosne i Hercegovine i Parlamentarne skupština Bosne i Hercegovine. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine se bira tako da dva člana dolaze sa teritorije entiteta Federacije Bosne i Hercegovine i to jedan Bošnjak i jedan Hrvat koje biraju birači upisani u Centralni birački spisak da glasaju u entitetu FBiH tako da mogu glasati samo za jednog kandidata ili Bošnjaka ili Hrvata a nikako za oba⁹.

Pobjednik je onaj koji osvoji najviše glasova među kandidatima iz njegovog konstitutivnog naroda¹⁰. Treći član Predsjedništva se bira sa teritorije entiteta Republike Srpske i to Srbin za kojeg glasaju glasači upisani u Centralni birački spisak da glasaju u entitetu RS¹¹. Izabaran je onaj kandidat koji dobije najveći broj glasova. Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine broji 42 predstavnika od kojih 28 dolazi sa teritorije entiteta FBiH dok 14 dolazi sa teritorije entiteta RS¹².

Od 28 članova koji dolaze sa teritorije Federacije BiH 21 se bira iz 5 višečlanih izbornih jedinica prema formuli proporcionalne zastupljenosti dok ostalih 7 čine kompenzacijski mandati sa teritorije

⁸ Centralna izborna komisija (CIK), Izborni zakon Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst, član 1.3a.

⁹ CIK, Izborni zakon Bosne i Hercegovine, član 8.1.

¹⁰ Ibid, član 8.1.1.

¹¹ Ibid, član 8.1.2.

¹² Ibid, član 9.1.

FBiH¹³. U entitetu RS od 14 članova devet se bira iz 3 višičlane izborne jedinice prema formuli proporcionalne zastupljenosti, dok pet biva izabrano putem kompenzacijskih mandata¹⁴. Dom naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine se sastoji od 15 delegata od kojih su dvije trećine iz entiteta FBiH (i to pet Bošnjaka i pet Hrvata) dok jedna trećina dolazi sa teritorije entiteta RS (pet Srba) koje bira Narodna skupština Republike Srpske, s tim u vezi da poslanici iz ostala dva naroda (Bošnjaka i Hrvata) kao i ostali učestvuju u izboru delegata¹⁵. Delegate za Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH bira sa teritorije Federacije bira bošnjački odnosno hrvatski klub u Domu naroda FBiH i to svako iz reda svog konstitutivnog naroda, dok srpski delegati i delegati iz reda ostalih u Domu naroda FBiH ne učestvuju u procesu izbora delegata za državni Dom naroda¹⁶.

Na entitetskom nivou prilikom izbora Predsjednika i dva potpredsjednika Federacije BiH primjenjuje se indirektni izbor koji se vrši u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine FBiH, s tim da na kandidatskoj listi moraju biti podjednako zastupljeni konstitutivni narodi u Bosni i Hercegovini tj. da tri predložena kandidata ne mogu dolaziti iz jednog naroda. Izbor Predsjednika mora biti potvrđen i u Domu naroda i to na način da predložena lista dobije većinu glasova svakog konstitutivnog naroda unutar kluba datog naroda¹⁷. Za razliku od Federacije entitet RS neposredno bira

Predsjednika na način da birači glasaju za Predsjednika iz svakog konstitutivnog naroda, Predsjednik entiteta postaje onaj koji dobije najveći broj glasova iz jednog naroda, dok kandidati iz druga dva naroda sa najvećim brojem glasova unutar naroda postaju zamjenici Predsjednika¹⁸.

Parlamentarne skupštine entiteta imaju, također dva doma i to Predstavnički dom i Dom naroda, odnosno Vijeće naroda¹⁹. Predstavnički dom Federacije BiH broji 98 članova koji se direktno biraju iz višičlanih izbornih jedinica poštivajući pravilo proporcionalne zastupljenosti uz osiguranje najmanje četiri mjesta za svaki od konstitutivnih naroda, te se sastoji od 23% do 27% kompenzacijskih mandata²⁰. Narodna skupština RS-a sastoji se od 83 narodna poslanika sa teritorije RS-a iz višičlanih izbornih jedinica te poštivajući pravilo da kompenzacijski mandati čine između 23% i 27% ukupnog broja mandata²¹. Kao i u Federaciji namjanje četiri predstavnika svakog naroda moraju biti zastupljeni unutar Narodne skupštine RS-a. Dom naroda Parlamentarne skupštine FBiH bira se od strane

¹⁸ Ibid, član 12.1 do 12.4.

¹⁹ Dvodomnost (bikameralizam) u RS-u i FBiH kao i na nivou Bosne i Hercegovine razlikuju se u pogledu nadležnosti. Vijeće naroda RS-a ogleda se u neegalitarnom (slabom) bikameralizmom karakteriziranom pretežno savjetodavnoj funkciji i zaštiti vitalnih nacionalnih interese, te ne učestvuje ravnopravno u postupcima donošenja zakona, propisa i drugih akata tj. u najvećoj mjeri predstavlja tijelo koje vrši „kontrolu“ predloženih zakona. Za razliku od RS-a, Federacija BiH je karakterizirana snažnim ili egalitarnim bikameralizmom. Karakteristike snažne dvodomnosti se ogledaju u činjenici da oba doma podjednako nastupaju u predlaganju zakonskih rješenja, propisa i drugih akata iz nadležnosti Parlamentarne skupštine FBiH. Egalitarni bikameralizma je zastupljen i na državnom nivou u radu oba doma Parlamentara Bosne i Hercegovine.

²⁰ Ibid, član 10.1 i 10.2.

²¹ Ibid, član 11.1 i 11.2.

¹³ Ibid, član, 9.2.

¹⁴ Ibid, član, 9.2a.

¹⁵ Ibid, član, 9.12.; 9.12a.3-4.

¹⁶ Ibid, član 9.12a, tačka 1-3.

¹⁷ Ibid, član 9.13 do 9.17.

predstavnik iz reda bošnjačkog, hrvatskog, srpskog ili ostalih na kantonalnom nivou i to samo za predstavnike svog naroda. Čine ga 58 delegata od kojih po 17 iz reda bošnjačkog, srpskog i hrvatskog naroda, te 7 iz reda ostalih. Vijeće naroda RS-a se sastoji od 28 poslanika i to po 8 iz reda konsitutivnih naroda (Bošnjaka, Srba i Hrvata) te 4 iz reda ostalih. Članove vijeća naroda bira odgovarajući klub poslanika Narodne skupštine RS-a.

Nadalje, entitet Federacija Bosne i Hercegovine je organizacijski podijeljena na deset kantona gdje svaki kanton ima vlastitu skupštinu koja se neposredno bira na izborima. Broj predstavnika u kantonlanim skupštinama ovisi o brojnosti populacije datog kantona te varira između 20 i 35 delegata²².

Obzirom da se opći izbori provode za navedene nivoe potrebno je napomenuti da tokom općih izbora na teritoriji Bosne i Hercegovine sa trenutnim izbornim zakonom i unutrašnjom organizacijom države državljani Bosne i Hercegovine direktno biraju predstavnike za ukupno 518 ureda i pozicija na koje se političke partije ili nezavisni kandidati kandiduju. Ovaj broj ne uključuje domove naroda je se oni biraju na već gore navedene načine. Izborni prag za ulazak u Parlamente na svim nivoima, prema izbornom zakonu Bosne i Hercegovine, iznosi 3%²³.

NACIONALNA I IDEOLOŠKA SAMOIDENTIFIKACIJA STRANAKA U BOSNI I HERCEGOVINI

Prije samog razmatranja nacionalne i ideološke identifikacije političkih stranaka u Bosni i Hercegovini potrebno je odrediti koje su to stranke/partije relevantne na bh. političkoj sceni. Uzveši u obzir rezultate nekoliko općih izbora u Bosni i Hercegovini dolazimo do zaključka da dolje navedene stranke predstavljaju relevantne političke faktore jer su dobile ili dobijaju preko 90% glasova na izborima. A to su:

- Stranka demokratske akcije (SDA)
- Demokratska fronta (DF)
- Savez za bolju budućnost BiH (SBB)
- Hrvatska demokratska zajednica (HDZ BiH)
- Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH)
- Hrvatska demokratska zajednica BiH 1990 (HDZ1990)
- Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD)
- Srpska demokratska stranka (SDS)
- Partija demokratskog progresa (PDP)
- Bosanskohercegovačka patriotska stranka (BPS)
- Narodna stranka radom za Boljitak (NSrZB)

Nacionalnu identifikaciju nekih političkih subjekata u Bosni i Hercegovini moguće je kod nekih stranaka odrediti po samom nazivu stranke, tako da imamo jednu

²² Ibid, član 13.1 do 13.13.

²³ Ibid, član 9.5.

srpsku (SDS)²⁴ i dvije hrvatske stranke (HDZ BiH, HDZ1990) na bh. političkoj sceni koje pored nacionalne deklaracije i religijske samoidentifikacije te u svojim statutima navode da se njihov rad i program temelji na učenjima i postulatima demokratske civilizacije²⁵.

Nacionalnu identifikaciju ostalih političkih subjekata je veoma teško, barem po njihovim statutima i programskim ciljevima odrediti, tako da Stranka demokratske akcije (SDA) kao i Savez za bolju budućnost BiH (SBB) navode da su narodne stranke²⁶ (bez navođenja imena naroda/ā koje predstavljaju) otvorene za sve građane Bosne i Hercegovine koji prihvataju programske ciljeve ili politike istih²⁷. Iako se direktno ne navodi niti u Statutu stranke kao ni u programskim ciljevima, Stranska demokratske akcije na posljednjem kongresu stranke u svom programu navodi opća vjerska obilježja započinjajući program proglasom: 'Sa vjerom u Boga'.²⁸ Dok se SDA zalaže za izgradnju bosanskog identiteta za sve narode i građane Bosne i Hercegovine,²⁹ SBB zagovara ravnopravnost i

konstitutivnost tri naroda (Bošnjaka, Srba i Hrvata) u BiH,³⁰ ali na drugom mjestu Bosnu i Hercegovinu vidi kao domovinu svih njenih građana i građanki.³¹ Shodno interesima koje zagovaraju, svom članstvu kao i glasačima ove dvije stranke predstavljaju prije svega interesa bošnjačkog naroda.

SDP BiH, DF, kao i SNSD po svojim programima i statutima predstavljaju građanske stranke koje su „otvorene za sve građane koji prihvataju“ njihov statut i program djelovanja.³² Razliku između navedenih možemo tražiti u profilu glasača navedenih stranaka, kao i u javnim politikama koje zagovaraju. PDP prema svom programskom i statutnom opredijeljenju spada u red građanskih stranaka, ali sami sebe definišu kao partiju koja se 'bori za srpske nacionalne interese'.³³ BPS – Sefer Halilović se deklarise kao građanska antifašistička stranka socijaldemokratske orijentacije.³⁴ Statut kao ni programska načela NSrZB nisu javno dostupna tako da nije moguće utvrditi nacionalnu ili ideološku samoidentifikaciju navedene stranke³⁵, međutim s obzirom na nacionalnu

²⁴ Vidi statut SDSa, dostupno na: http://www.sdsrs.com/UcitaneSlike//admin/Dokumenti/Statut_SDS.pdf, pristupljeno: 05.6.2017.

²⁵ Uporedi Članove 2: Statut HDZ BiH, dostupno na: http://www.hdzbih.org/sites/default/files/dokumenti/statut_program_programska_deklaracija_51459_0.pdf, i Statut HDZ 1990, dostupno na: http://www.hdz1990.org/?page_id=1033

²⁶ Vidi: Statut SDA, član 1, dostupno na: <http://sda.ba/home/wp-content/uploads/2015/06/STATUT-STRANKE-DEMOKRATSKE-AKCIJE.pdf>; i Statut SBB BiH, član 2, dostupno na: <http://www.sbb.ba/pdf/STATUT.pdf>.

²⁷ Ibid.

²⁸ Vidi: SDA, Programska deklaracija 6. Kongresa SDA, stav 1. Dostupno na: <http://sda.ba/home/wp-content/uploads/2015/06/PROGRAMSKA-DEKLARACIJA-SDA.pdf>

²⁹ Vidi: Statut SDA, član 14, stav 3.

³⁰ Vidi: Politička pozicija, ciljevi i načela SBBa, stav 2, dostupno na: <http://www.sbb.ba/politika-sbb-a>

³¹ Vidi: Ljudska prava i slobode SBBa, stav 3, dostupno na: <http://www.sbb.ba/politika-sbb-a>

³² Uporedi: statute SDP BiH, DF i SNSD dostupne na: <http://sdp.ba/datoteke/uploads/Statut%20-%20Final.pdf>; http://fronta.ba/?page_id=939; i http://www.snsd.org/images/dokumenti/statut/statut_2015.pdf.

³³ Vidi: Statut PDPa, dostupno na: <http://pdp.rs.ba/wp-content/uploads/2016/11/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82-%D0%9F%D0%94%D0%9F.pdf>

³⁴ Vidi: Statut BPSa, dostupno na: <http://bps.ba/wp-content/themes/bps/pdf/BPS-STATUT.pdf>

³⁵ Posljednji put pristupljeno zvaničnoj stranici stranke: <http://www.zaboljita.ba/>, na dan 05.6.2017.

strukturu rukovodstva ova stranka najvjerojatnije predstavlja još jednu stranku hrvatskog nacionalnog bloka pod plaštom građanske opcije promovirajući ideje socijaldemokratije.

OPĆI IZBORI U BOSNI I HERCEGOVINI 2006-2014

Kompleksna administrativna struktura Bosne i Hercegovine kao i složenost izbornog zakonodavstva doprinose kompleksnosti političkog mozaika na bosanskohercegovačkoj političkoj sceni.

S obzirom na konsocijacijski model demokratije u kojoj se na državnom ali i svim ostalim nivoima formira 'Velika koalicija' kao jedna od odlika ovog modela uređenja u kojoj svaki od konstitutivnih elemenata tog istog društva mora biti zastupljen proporcionalno zadnjem popisu stanovništva. S tim u vezi, posljednji popis stanovništva koji se primjenjivao u implementaciji rezultata izbora u Bosni i Hercegovini do danas bio je onaj davni iz 1991. godine koji nije ni u kojoj mjeri odražavao stvarno stanje i posljedice agresije te interno i eksterno raseljenih osoba niti stvarnu demografsku sliku Bosne i Hercegovine.

Popis koji je provela Bosna i Hercegovina 2013. godine svoju javnu prezentaciju i zvanično objavljivanje doživio je tek tri godine nakon istog, tj. polovinom 2016. godine. Uzimajući u obzir činjenicu da se preko 50% stanovništva Bosne i Hercegovine izjasnilo Bošnjacima,³⁶ shodno konsocijacijskom modelu i jednoj od karakteristika (proporcionalnosti) isti

procenat vlasti (kako izvršne, tako i zakonodavne) bi trebao pripasti istom. Veći problem se javlja u entitetu Federacije BiH gdje Bošnjaci čine preko 70% ukupnog broja stanovništva u poređenju sa procentom vlasti koju dijele sa druga dva naroda.³⁷

Tokom period 2006-2014 Bosna i Hercegovina je provela tri izborna ciklusa za opći nivo, tj. Predsjedništvo BiH, Parlamentarne skupštine BiH, entiteta FBiH i RS, te kantonalne skupštine. Na općim izborima 2006 ukupno 2.734.287 državljanina Bosne i Hercegovine je imalo pravo glasa koje je njih 55,31% odnosno 1.512.387 iskoristilo i izašlo na izbore.³⁸ S obzirom na kompleksnu državnu strukturu pobjednika je bilo mnogo, tako u utrci za Predsjedništvo BiH pobijedili su Haris Silajdžić (Bošnjak/SBiH), Željko Komšić (Hrvat/SDP) i Nebojša Radmanović (Srbin/SNSD). Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine sačinjavali su poslanici stranka vidljivi u Tabeli 1.

³⁶ Usporedi: Državna agencija za statistiku BiH (BHAS), Popis 2013, dostupno na: <http://www.popis.gov.ba/>

³⁷ Vidi: BHAS, Popis 2013, Knjiga 2.

³⁸ Vidi: CIK, Izborni pokazatelji 2002.-2014. godina, Sarajevo, 2015. Dostupno na: https://www.izbori.ba/Documents/2015/25052015/Izborni_Pokazatelji_2002-2014.pdf

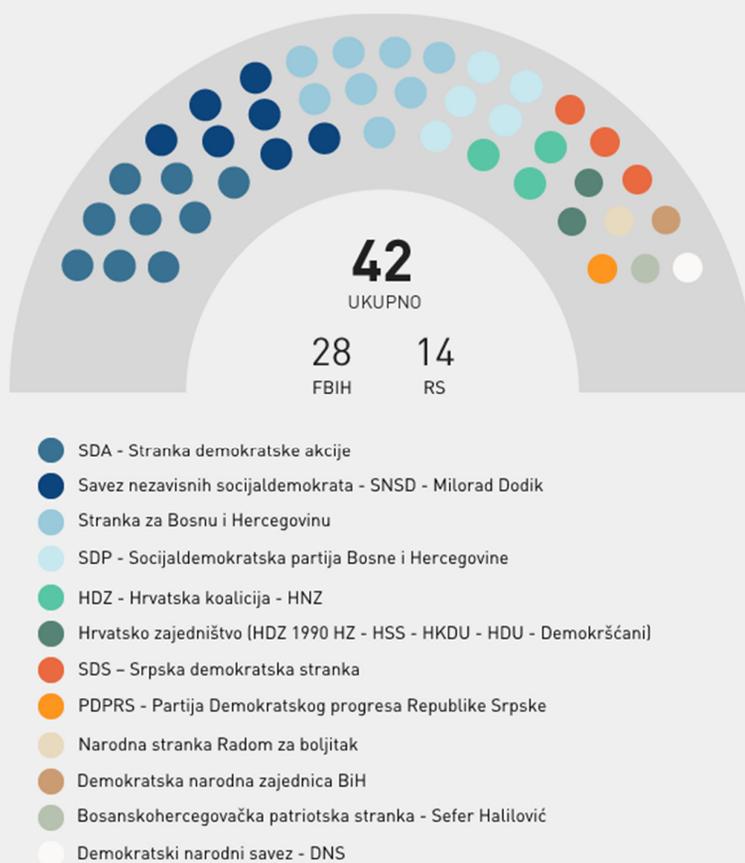

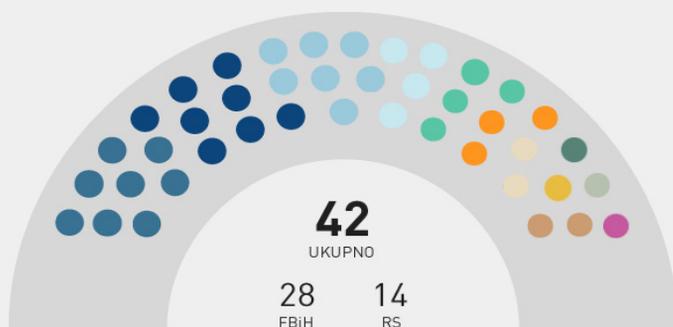
Tabela 1. Saziv Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine – saziv 2006-2010. (izvor: Parlament Bosne i Hercegovine)

Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine činilo je 11 stranaka ili koalicija i to SDA (28 poslanika), SBiH (24), SDP (17), HDZ (8), Hrvatsko zajedništvo -HDZ1990 (7), BPS (4), BOSS-SDU (3), NSrzb (3), HSP (1), DNZ (2) i SNSD (1). Narodnu skupštinu RS-a sačinjavalo je 9 stranaka ili koalicija i to: SNSD (41), SDS (17), PDP (8), DNS (4), SBiH (4), SP (3), SDA (3), SRS (2) i SDP (1 narodni poslanik). Za Predsjednika RS-a izabran je Milan Jelić (Srbin/SNSD), a potpredsjednici su bili Davor Čardaš (Hrvat/Hrvatska koalicija za jednakopravnost NHI-HDZ-HSP Đ. J.-HNZ), Adil Osmanović (Bošnjak/SDA).³⁹

Opći izbori 2010. godine donijeli su povećanje broja osoba sa pravom glasa u iznosu od gotovo 400.000 više u odnosu na izbore 2006. godine, te je broj osoba sa pravom glasa iznosio 3.132.231 osoba. Izlaznost na izbore bila je neznatno veća i iznosila je 56,52%.⁴⁰ Za članove Predsjedništva BiH izabarani su Bakir Izetbegović (Bošnjak, SDA), Željko Komšić (Hrvat/SDP), te Nebojša Radmanović (Srbin/SNSD-SP). U Predstavnički dom Parlamentarne skupštine ušlo je dvanaest različitih stranaka, što je vidljivo iz Tabele 2.

³⁹ Vidi: CIK, Potvrđeni rezultati – Opći izbori 2006, dostupno na: www.izbori.ba.

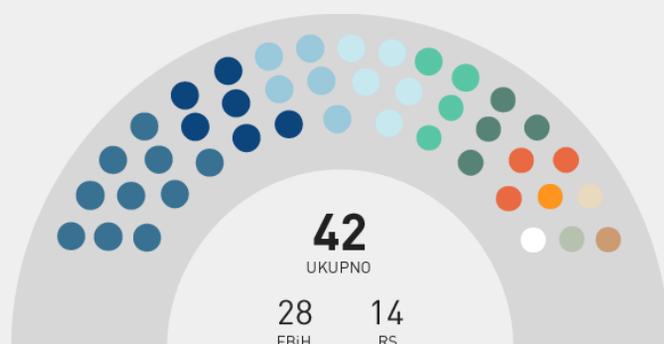
⁴⁰ Vidi: CIK, Izborni pokazatelji 2002.-2014. godina, Sarajevo, 2015. Dostupno na: https://www.izbori.ba/Documents/2015/25052015/Izborni_Pokazatelji_2002-2014.pdf

- SDP - Socijaldemokratska partija BiH
- Savez nezavisnih socijaldemokrata - SNSD Milorad Dodik
- SDA - Stranka demokratske akcije
- Savez za bolju budućnost BiH - SBB BiH Fahrudin Radončić
- SDS - Srpska demokratska stranka
- HDZBiH - Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine
- Hrvatska koalicija HDZ 1990 - HSP BiH
- Stranka za Bosnu i Hercegovinu
- DNS - Demokratski narodni savez
- DNZBiH - Demokratska narodna zajednica
- PDP - Partija demokratskog progresa
- Narodna stranka Radom za boljitak

Tabela 2. Saziv Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine – saziv 2010-2014. (izvor: Parlament Bosne i Hercegovine)

Parlament Federacije BiH nakon izbora 2010 godine sačinjavalo je 10 različitih političkih partija i to sljedećim redom po broju osvojenih broja mandata: SDP (28), SDA (23), SBB (13), HDZ (12), SBiH (9), NSrzb (5), Hrvatska koalicija HDZ1990-HSP (5), a-SDA (1), DNZ (1), te SNSD (1). Narodna skupština RS-a sačinjavalo je 10 stranaka i to: SNSD (37), SDS (18), PDP (7), DNS (6), SP i PUP (4), DP (3), SDP (3), SDA (2), SRS (1), te NDS (2 poslanika). Za Predsjednika RS-a izabran je Milorad Dodik (Srbin/SNSD-DNS-SP), a Potpredsjednike Enes Suljkanović

- SDA - Stranka demokratske akcije
- Savez nezavisnih socijaldemokrata - SNSD - Milorad Dodik
- Demokratska fronta - Željko Komšić
- SDS - Srpska demokratska stranka
- SBB - Savez za bolju budućnost BiH - Fahrudin Radončić
- Koalicija HDZ BiH, HSS, HKDU BiH, HSP dr. Ante Starčević, HSP, Herceg - Bosna
- SDPBiH - Socijaldemokratska partija BiH
- HDZ 1990 - Hrvatska demokratska zajednica 1990.
- BPS - Bosanskohercegovačka patriotska stranka - Sefer Halilović
- A-SDA - Stranka demokratske aktivnosti
- PDP - NDP - Partija demokratskog progresa - Narodni demokratski pokret
- DNS - Demokratski narodni savez - NS - SRS

Tabela 3. Saziv Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine – saziv 2014-2018. (izvor: Parlament Bosne i Hercegovine)

(Bošnjak/SDP) te Emil Vlajki (Hrvat/NDS).⁴¹

Sljedeći opći izbori su održani 2014. godine na kojima je pravo glasa imalo 3.282.581, od kojih je na izbore izašlo njih 1.788.083 odnosno 54.47%. Za članove Predsjedništva BiH izabrani su Bakir Izetbegović (Bošnjak/SDA), Dragan Čović (Hrvat/HDZ), te Mladen Ivanić (Srbin/Savez za promjene). Predstavnički dom Parlamentarne skupštine sačinjavaju stranke kako je vidljivo iz Tabele 3.

Predstavnički dom Parlamentarne skupštine FBiH sačinjava jedanasest političkih partija ili koalicija i to: SDA (29), SBB (16), DF (14), HDZ BiH, HSS, HKDU

⁴¹ Vidi: CIK, Potvrđeni rezultati - Opći izbori 2010, dostupno na: www.izbori.ba.

BIH, HSP DR.ANTE STARČEVIĆ, HSP HERCEG-BOSNE (12), SDP (12), HDZ1990 (4), BPS (4), SBiH(3), A-SDA (2), Naša Stranka (1), Laburisti BiH (1). Narodnu skupštinu RS-a čini sedam stranaka ili koalicija i to: SNSD (29), SDS-PUP-SRSrs (24), DNS-NS-SRS (8), PDP (7), Domovina (5), NDP (5), te SP (5). Za Predsjednika RS-a ponovo je izabran Milorad Dodik (Srbin, SNSD-DNS-SP), a Potpredsjednike Ramiz Salkić (Bošnjak/Domovina), Josip Jerković (HDZ BIH, HSS, HKDU BIH, HSP HERCEG BOSNE).⁴²

POLITIČKA SCENA BOSNE I HERCEGOVINE

Politička scena Bosne i Hercegovine može se promatrati na nekoliko nivoa i iz nekoliko perspektiva. Mi ćemo se pozabaviti istom na osnovu administrativnog uređenja države Bosne i Hercegovine promatrajući istu na entitetskim, kantonalnim nivoima. Raznovrsnost političke scene Federacije Bosne i Hercegovine najbolje je vidljiva po broju političkih stranaka koje su u periodu 2006-2014. godine uzimale učešće na izborima kandidujući se za Predstavnički dom Parlamentarne skupštine FBiH. Tako je 2006. godine 27 političkih subjekata uzelo učešće na izborima za navedeni Dom, 2010. godine njih 26, dok je 2014. godine ponovo taj broj iznosio 27 političkih subjekata.⁴³ Tokom ovog perioda neke stranke su u potpunosti išezle poput Narodne bošnjačke stranke, Stranke

kokuza, itd., neke su se transformirale poput Demokratske narodne zajednice BiH u Laburističku stranku Bosne i Hercegovine – Laburisti BiH, dok su neke iz izbornog u naredni izborni ciklus postajale manje značajne poput Stranke za Bosnu i Hercegovinu (SBiH), što u biti predstavlja jednu od osnovnih odlika fluidnog partijskog sistema.

Prazni prostor koji je nastajao tokom ovih desetak godina redovno je bio popunjavan sa novim strankama ili koalicijama koje su po prvi put uzimale učešće na izborima. Tako je na izborima 2010. godine prazan prostor koji je nastao slabljenjem SBiH-a u najvećoj mjeri popunjen pojavom SBB-a, i jačanjem SDP-a (uporedi Tabelu 4.). Loše javne politike kao i unutrašnji problemi i razlazi unutar SDP-a u periodu 2010-2014 iznjedrio je još jedan politički subjekt na bosanskohercegovačkoj političkoj sceni – Demokratsku Frontu (DF), koji je kao nova politička partija na narednim izborima (2014) ostvarila zavidan rezultat i osvojila 14 mandata. Relativna stabilnost broja osvojenih mandata stranaka poput SDA, HDZ, i HDZ1990 govori u prilog činjenici da glasačko tijelo ovih stranaka u velikoj mjeri posjeduje izgrađen ideološki profil kako na entitetskom tako i na državnom nivou bez obzira na kompleksnu administrativnu i izbornu strukturu države Bosne i Hercegovine.

⁴² Vidi: CIK, Potvrđeni rezultati – Opći izbori 2014, dostupno na: www.izbori.ba.

⁴³ Vidi: CIK, Izborni pokazatelji 2002.-2014. godina, Sarajevo, 2015. Dostupno na: https://www.izbori.ba/Documents/2015/25052015/Izborni_Pokazatelji_2002-2014.pdf kao i www.izbori.ba

	2006	2010	2014
SDA	28	23	29
SBiH	24	9	3
SDP	17	28	12
HDZ	8	12	12 ⁴⁴
HDZ1990	7	5 ⁴⁵	4
BPS	4	-	4
BOSS-SDU	3	-	-
NSrzb	3	-	-
HSP	1	Vidi HDZ1990	
DNZ	2	1	-
SNSD	1	1	-
SBB	-	13	16
A-SDA	-	1	2
Naša Stranka	-	-	1
Laburisti BiH	-	-	1
DF	-	-	14

(Table 4. Osvojeni mandati u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine FBiH 2006-2014)

Politička scene RS-a promatrana kroz prizmu političkih subjekata koji su uzimali učešće na izborima za Narodnu skupštinu RS-a diversificiranija je u odnosu na drugi bh. entiteti, FBiH. Tako je na izborima 2006. godine 30 političkih subjekata uzelo učešća za navedenu Skupštinu, 2010.

godine njih 32., dok je 2014. godine taj se broj neznatno smanjio na 29, što je razmljivo s obzirom na broj koalicija od po dvije, tri ili više političkih partija koje su do data nastupale kao odvojeni politički subjekti.⁴⁶ Poput i političke scene u Federaciji, i politička scena u RS-u se ogledala kroz isčezavanje određenih političkih partija poput Bosansko-podrinjske narodne stranke, neke su doživjele transformaciju poput Demokratske stranke u Narodni demokratski pokret, dok su neke postale neparlamentarne pojavom novih poput SDP-a pojavom DF-a i koalicije Domovina (vidi Tabelu 5.).

Promatrajući ideološki spektar stranaka kao i njihanje glasača na izborima jedina diversifikacija koju je moguće konstatirati jeste intenzitet nacionalnog identiteta zagovaran od određenih stranaka u datom izbornom ciklusu, a nikako neke značajnije ideološke razlike među samim strankama. Stoga ne iznenađuje formiranje mnogih koalicija koje su bazirane više na osnovi 'protiv' određenih stranaka nego li na nekim ideološkim platformama, poput koalicije SDS-PUP-SRSrs 2014 ili koalicija Socijalističke Partije i PUP-a 2010. godine gdje je vidljivo da PUP partija u ideološkom spektru odgovara kako strankama desnog centra, čak i ekstremnoj desnici (SRSrs) tako i strankama lijeve orijentacije (SP) na izborima prije posljednjih.

⁴⁴ HDZ je 2014 godine nastupio u koaliciji koju su sačinjavali HDZ BIH, HSS, HKDU BIH, HSP DR.ANTE STARČEVIĆ, HSP HERCEG-BOSNE.

⁴⁵ HDZ1990 2010. godine nastupio je u koaliciji sa HSP-om.

⁴⁶ Vidi: CIK, Izborni pokazatelji 2002.-2014. godina, Sarajevo, 2015. Dostupno na: https://www.izbori.ba/Documents/2015/25052015/Izborni_Pokazatelji_2002-2014.pdf i www.izbori.ba

	2006	2010	2014
SNSD	41	37	29
SDS	17	18	24 ⁴⁷
PDP	8	7	7
DNS	4	6	8 ⁴⁸
SBiH	4	0	Domovina
SP	3	4 ⁴⁹	5
SDA	3	2	Domovina
SRSrs	2	1	Vidi SDS
SDP	1	3	0
DP	-	3	Vidi NDP
NDS	-	2	
NDP	-	-	5
Domovina ⁵⁰			5

(Table 4. Osvojeni mandati u Narodnoj skupštini RS-a 2006-2014)

LJEVICA U BOSNI I HERCEGOVINI

Prema političkoj teoriji 'Ljevica' zastupa težnju ka što ravnomjernijoj raspodjeli bogatstava i privilegija, društvenu i ekonomsku solidarnost i s tim povezanu potporu trenutačno 'jačih' ili većinskih skupina trenutačno 'slabijim' ili manjinskim skupinama. Pored dosta razlika unutar lijevog bloka može se kazati da ova politička ideologija teži nekakvom obliku državnog nadzora nad tržištem, a u vrijednosnom smislu daje prednost

⁴⁷ SDS je na izborima 2014 nastupio u koaliciji sa PUP i SRSrs.

⁴⁸ DNS je na izborima 2014 nastupio u koaliciji sa NS i SRS.

⁴⁹ SP je na izborima 2010 nastupio u koaliciji sa PUP.

⁵⁰ Koaliciju Domovina na izborima 2014 godine sačinjavali su predstavnici: SDA, SBiH, SBB, DF i HSP BiH.

društvenom progresivizmu, međusobnom toleriranju i pluralizmu (koegzistiranju različitih vrijednosti). Dakle, ne ističu vrijednosti jedne skupine, a u ime tradicije. Također je davanje prednosti klasnoj solidarnosti nad nacionalnom karakteristično obilježje ljevice. Ako bi se kratkim pojmovima trebalo označiti ljevicu može reći da takve političke partije baštine i slijede ideje racionalizma, progresivizma i individualizma.

Ljevica ili partije/stranke lijeve orijentacije, odnosno građanske stranke kako se u posljednje vrijeme samo-proglašavaju postoje u Bosni i Hercegovini, ali na papiru, te se o nekoj ljevici na državnom nivou ne može govoriti. O ljevici koja u Bosni i Hercegovini postoji moguće je govoriti samo unutar već datog Dejtonkog okvira, odnosno o ljevici unutar tri konsitutivna naroda (Bošnjaka, Srba i Hrvata) i ostalih. Popis iz 2013 godine, sa svojim konačnim rezultatima objavljenim 2016. godine utvrdio je da u Bosni i Hercegovini živi 3.531.159 stanovnika, od kojih se 96,32% deklariralo pripadnicima jednom od tri konstitutivna naroda i to 50.11% Bošnjacima, 30.78 Srbima i 15.43 Hrvatima, 0.77% se nije nacionalno izjasnilo a manje od 3% stanovnika pripada u kategorije 17 nacionalnih manjina koje žive u Bosni i Hercegovini te su grupisani unutar kategorije 'ostali'.⁵¹

Stoga, o ljevici u Bosni i Hercegovini se može govoriti samo u smislu etno-nacionalnog okvira iz kojih ta ljevica vodi porijeklo, dakle o ljevici možemo govoriti unutar srpskog, hrvatskog ili bošnjačkog nacionalnog miljea a nikako o ljevici u

⁵¹ Vidi: BHAS, Popis 2013, Knjiga 2.

srpskom, hrvatskom i bošnjačkom političkom miljeu. Ideju ljevice unutar srpskog korpusa, barem deklarativno, i danas nosi Savez nezavisnih socijaldemokrata iako je svoje isključenje iz socijalističke internacionale doživio već davne 2011. godine odlukom Vijeća socijalističke internacionale, što je potvrdio i Kongres iste 2012. godine na svom zasjedanju u Cape Townu.⁵²

Isključenje je uslijedilo kao posljedica od uzmicanja od socijalističkih nauštrb nacionanim idejama koje je SNSD od izbora još davne 2006. godine zagovarao i na čijim krilima je odnosio pobjede u odnosu na izvorne zagovornike te ideje u vidu SDS-a. Ideja socijaldemokratije ili čak neka 'light' verzija iste što se tiče hrvatskog korpusa u Bosni i Hercegovini nikada nije zaživjela. Razloge za to moguće je tražiti prije svega u brojnosti hrvatskog naroda koji s obzirom na činjenicu da predstavlja najmanje broj naroda u BiH, osjeća se i najugroženijim u pogledu očuvanja svog nacionalnog bitka, ali i u politikama zagovaranim od nacionalnih stranaka sa hrvatskim predznakom koje su sve one partije koje bi i zagovarale ideju socijaldemokratije u svojim javnim nastupima delegimizirale i osporavale im legitimitet zastupanja interesa i hrvatskog naroda.

Ljevica unutar najbronijeg naroda u Bosni i Hercegovini (Bošnjaka) zasigurno je najrazvijenija i najrasprostranjenija, čak bi se moglo reći i jedina postojeća. Kako je

moguće govoriti o ljevici ili građanskim opcijama unutar samo jednog nacionalnog ili etničkog okvira? Iako navedene stranke u svom stranačkom ili partijskom članstvu imaju članove iz svih etno-nacionalnih struktura u Bosni i Hercegovini, čak u velikoj mjeri i zagovaraju uređenje po građanskim principima, podršku za svoje djelovanje pa čak i dva dolaska na vlast (2001-2002; i 2010-2014) uglavnom mogu zahvaliti biračima koji zapravo dolaze uglavnom iz bošnjačkog miljea. Što se tiče ideje uređenja Bosne i Hercegovine po građanskim principima, stranke ljevice gotovo nikako se ne razlikuju od narodne stranke SDA, koja upravo i kroz svoj Statut ali i programske ciljeve ide čak i dalje u zagovaranju istoga zastupajući ideju jedinstva u različitosti, gdje je jedinstvo bosanski identitet svih naroda dok različitost predstavljaju sve specifičnosti koje gaji svaki od naroda u BiH.

U kojoj mjeri stranke ljevice su do sada uglavnom crpile svoju podršku unutar bošnjačkog korpusa u najboljoj mjeri je oslikao popis stanovništva u Bosni i Hercegovini iz 2013. godine. S obzirom da izborni zakon za veće nivoe počiva na stvaranju višečlanih izbornih jedinica koje prelaze administrativne jedinice uređenje Bosne i Hercegovine, jedini način na koji možemo porediti glasove za ljevicu-desnicu u BiH je moguće napraviti pomoću analize kantonalnih skupština kao i popisa stanovništva na kantonalnom nivou.

Tako na primjer u Zapadno-hercegovačkom kantonu prema popisu stanovništva iz 2013. godine živi oko 0,75% stanovnika Bošnjačke nacionalnosti što u veliko mjeri procentualno odgovara glasovima koje ljevica u BiH (u ovom

⁵² Vidi: Socialist International, For a New Internationalism and New Culture of Solidarity, XXIV Congress of the Socialist International Cape Town, South Africa 30 August - 1 September 2012, str. 41.

kantonu zagovarana kroz SDP) dobija na izborima (2006 -1.7%; 2010 -0.85%; 2014 -1.8%), bitno je napomenuti da niti jedna bošnjačka narodna stranka ne učestvuje na izborima u navedenom kantonu. Drugi ekletantan primjer jeste Zeničko-dobojski kanton u kojem prema Popisu živi 12.02% Hrvata što u velikoj mjeri odgovara procentualno glasovima koje hrvatske stranke dobijaju na izborima u ovom kantonu. Tako na izborima 2006. godine stranke sa hrvatskim predznakom su dobile 11.2% (HDZ -3.86%; NSrzb -3.2%; Koalicija Hrvatsko zajedništvo -2.48%; HSP -1.72%), dok su 2010. godine dobile 13.2% glasova (HDZ-5.2%; NSrzb-6.52%; HDZ1990-1.46%), da bi na izborima 2014. godine usljed fragmentacije i brojnosti stranaka ostvarile nešto slabiji rezultat (Koalicija predvođena HDZ -5.96% ; HDZ1990 -1.55%; NSrzb -1.54%).

Ostvareni rezultati hrvatskih političkih stranaka sa oscilacijama od $\pm 1\%$ u odnosu na Popis stanovništva bi se moglo tumačiti kroz prizmu odziva hrvatskog biračkog tijela u određenim izbornim ciklusima te njihove političke participacije. Treći primjer jeste Kanton Sarajevo u kojem prema posljednjem Popisu živi 4.23% stanovnika hrvatske nacionalnosti, dok se broj onih koji su se izjasnili Bošnjacima oko 84%. U pogledu političkih stranaka Kanton Sarajevo je najraznovrsniji. Narodne stranke koje u prvi plan svojih politika stavljaju pitanje Bošnjaka (SDA, SBiH, SBB, Patriotski blok, donekle BPS) na izborima osvajaju glasove stanovnika u rasponu od oko 65% -2006. godine, do 49% -2014. godine. Hrvatske stranke u istom periodu dobijaju oko 4% glasova što procentualno odgovara broju stanovnika hrvatske nacionalnosti u Kantonu Sarajevo.

Sljedeći primjer jeste Tuzlanski Kanton u kojem prema popisu stanovništva živi 5.03% Hrvata i u kojem niti u jednom izbornom ciklusu koje smo posmatrali hrvatske stranke nisu dobile manji broj glasova od procenta stanovnika koji učestvuju na izborima. Čak 2014. godine primjetan je trend da i stranke sa hrvatskim predznakom poput NSrzb dobijaju glasove stanovnika bošnjačke nacionalnosti. Možda bi u tom smislu najbolji primjer bio Bosansko-podrinjski kanton u kojem živi 94.01% Bošnjaka te svega 0.10% Hrvata, a u kojem stranka sa hrvatskim predznakom (NSrzb) na izborima ostvaruje zapažene rezultate (2006-4.88%; 2010 -10.45%; 2014 -2.24%), nadalje od izbora do izbora stranke lijeve orijentacije osvajaju preko 20% glasova birača iz ovog kantona.

Svakako najšareniji sliku u pogledu Popisa stanovništva čini Srednjo-bosanski kanton u kojem prema Popisu živi 57.58% Bošnjaka, te 38.88% Hrvata. U svakom od navedenih ciklusa općih izbora (i 2006, i 2010 i 2014) procenat osvojenih glasova stranaka sa hrvatskim nacionalnim predznakom odgovarao je procentualnoj zastupljenosti hrvatskog naroda u navedenom kantonu uz oscilacije $\pm 1\%$.

Srednjo-bosanski kanton	2006	2010	2014	Popis 2013
Bošnjačke stranke	SDA -23.49%	SDA -17.89%	SDA -25.69%	Bošnjaci 57.58%
	SBiH -21.15%	SBB -13.38%	SBB -10.96%	
	BPS -3%	SBiH -7.41%	BPS -2.95%	
		BPS -1.59%		
		BOSS -1.2%		
Hrvatske stranke	HDZ -18.67%	HDZ -20.68%	HDZ -22.76%	Hrvati 38.88%
	Hrv. Zajed. -8.54%	HDZ1990 -7.4%	HDZ1990 -6.76%	
	HSP -4.93%	NSrzb -5.88%	HSP -3.16%	
	NSrzb -3.83%	HSS-NHI -3.08%	NSrzb -1.33%	
Ljevica/građanske stranke	SDP -9.10%	SDP -17.79%	SDP -10.87%	
			DF -8.52%	

(Uporedni rezultati Popisa 2013 i izbornih rezultata 2006-2014)

S obzirom na sve navedeno, ljevicu u Bosni i Hercegovini možemo promatrati jedino kroz prizmu pojave iste u najbrojnijem narodu Bosne i Hercegovine, tj. Bošnjacima o čemu svjedoče i imena potpisnika kao i stranaka učesnika Jahorinske deklaracije, među kojima može i biti pokoji učesnik drugih naroda i ostalih, ali čije djelovanje je uglavnom usmjereno na pridobijanje bošnjačkih glasova ili biračko tijelo iz bošnjačkog naroda.

BOSANSKI MOST – NEPALSKA GASA

Politički dualizam koji se desetljećima izgrađivao u Hrvatskoj, a koji je personificiran u desnom HDZ-u i lijevom

SDP-u poljuljan je 2015. godine nastankom političke platforme MOST (Most nezavisnih lista). Do izbora 2015-te sve manje stranke, nebitno koje provenijencije pristajale su uz jednu od velikih hrvatskih političkih partija otkidajući tek manji dio kolača za sebe, nerijetko formirajući i predizborne koalicije.

MOST je, zapravo, nastao već 2012. godine u Metkoviću, ali su njegovi dometi bili vrlo suženi te je djelovanje lidera Bože Petrova bilo fokusirano samo na lokalnu zajednicu, odnosno, rušenje gradonačelnika i moćnika Stipe Gabrića Jamba. Od izuzetne je važnosti razumijeti da je MOST kao politička platforma, a potom i kao stranka (Januar, 2017) formiran većinom od strane nezavisnih grado/načelnika u Hrvatskoj

koji su nastojali ponuditi alternativu dvjema velikim strankama iz kojih su mnogi u prethodnom periodu i potekli.

Upravo ta pozicija, postojanje lokalnih političara spremnih za ulazak u novu političku asocijaciju predodredila je Mostovu uspješnu putanju u hrvatskom političkom prostoru i učinila ih drugačijim od sličnih asocijacija (npr. ORAH). No, dobivanjem velikog povjerenja na prvim izborima na kojima su se pojavili pokazalo je zapravo koliko je MOST lomljiv i nestabilan. Od 19 zastupnika koji su ušli u Hrvatski Sabor njih četverica su napustili MOST odmah na početku pregovora sa dvije najjače stranke u vezi formiranja vlade. Time se pokazalo kako ta politička platforma, zapravo, uopće nema jasne stavove kako i sa kim može formirati vlast.

Nerijetko su u želji da se predstave potpuno drugačijima, ponavljali da ne žele formirati vlast ni sa HDZ-om niti sa SDP-om što je predstavljalo politički nonsens jer je bilo bjelodano jasno kako se vlast ne može formirati nikako bez jedne od te dvije stranke. Na kraju su, ipak, pristali uz HDZ i bili su/vinovnici rušenja vlade sa Tihomirom Oreškovićem na čelu i raspisivanja novih izbora.

Na novim izborima (9/2016) MOST je osvojio 13 mandata, ponovo formirao vladu na čelu sa HDZ-ovim premijerom (Andrej Plenković) i po drugi put krenuo u rušenje iste. Okidač za novo nezadovoljstvo mostavaca bilo je izglasavanje Lex Todorić (Agrokor) i ostavljanje ministarstva financija Marića u sastavu vlade protiv kojega je MOST pokrenuo inicijativu o izglasavanju nepovjerenja u Saboru. Novi izbori u

Hrvatskoj ne da su mogući nego su neizbježni, a samim tim susjedna država je dodatno zapala u političku krizu kakvu ne pamti od osamostaljivanja. S druge strane MOST je svojom pojavom uspio inspirirati i uzburkati političke scene susjednih država nudeći određenu nadu manjim političkim grupama da mogu uspjeti nametnuti koncepte utemeljene na popularnom govoru o neizbježnosti društvenih promjena. Ipak, i vjerovatno značajnije, pokazali su političkim disidentima i nezadovoljnicima kako je sasvim moguće na temelju 'nezavisnosti' i gorespomenutih težnji za promjenama ponuditi platformu kojom će ostati na političkoj sceni. Ovo se posebno odnosi na BiH.

BOSANSKO-HERCEGOVAČKI POLITIČKI PROCESI – FORMIRANJE BOŠNJAČKOG MOSTA?

Bosanskohercegovački nezavisni gradonačelnici, njih sedam, netom nakon što je u Hrvatskoj MOST prerastao u stranku, pod pokroviteljstvom ambasadora Evropske unije u Bosni i Hercegovini Larsa-Gunnara Wigemarka, organizirali su sastanak u Bosanskom Petrovcu s ciljem promoviranja nove političke platforme.⁵³ Njihovo okupljanje oko ideje 'Pokret za Europu' uočeno je kao pozitivan pomak u političkom životu u BiH.

Od nezavisnih sedam gradonačelnika velika većina su bivši članovi i zvaničnici iz SDA (dakle Bošnjaci), a kada tome pridodamo i trojicu (možda i četvoricu) zastupnika SDA iz državnog parlamenta (Šepić, Ahmetović, Sokolović) onda se

⁵³ <http://vijesti.ba//clanak/346076/wigemark-pruzio-podrsku-nezavisnim-nacelnicima>

konture bosanskohercegovačkog MOST-a već naziru.⁵⁴ Svi nabrojani već duže vrijeme koketiraju sa novim političkim pokretom i imaju sličnu političku pozadinu kao i hrvatski pandan. Većina načelno dijeli konzervativne političke ideje i stavove.

Izborna baza ovoga 'Pokreta' bio bi bošnjački korpus, a vrhušku bi tvorili nezadovoljnici trenutnim stanjem bošnjačkog političkog bića ili vlastitim statusom unutar istog. Simptomatično je da su mnogi krenuli prema nezavisnosti početkom reformi unutar SDA – ne ulazimo u suštinu istih – izuzev načelnika općina Stari Grad Sarajevo i Goražde koji su odranije promijenili SDA (čak i SBiH) za SBB pa potom postali nezavisni. Dodaju li su tome još neke novonastajuće i/ili ponovno oživljene desne političke opcije unutar bošnjačkog korpusa dolazimo do vrlo zanimljivih spoznaja.

Izbori 2018 bi, dakle, pored SDA, SBB, SDP mogli ponuditi i novog igrača kojem Bošnjaci trebaju dati glasove, a koji bi svoj prostor mogao graditi na sukobu sa SDA. Zanimljivo je kako su određeni mediji prenijeli i procijenili da je nastanak novog pokreta SDA-ov spin i strategija za izgradnju postizborne koalicije.⁵⁵ Dodatna, realnije i vjerovatno priželjkivanja opcija

⁵⁴ Da je ova ideja pronašla pogodno tlo na širen političkom spektru jasno svjedoči i osnivanje MOST BiH nakon petrovačkog sastanka u Mostaru, istina od ljudi koji nisu koliko je poznato povezani sa 'petrovačkom gupom'. U osnovi, radilo se o ne tako dobro pripremljenom događaju koji su podržali profesori Slavo Kukić, Esad Bajtal i Dragan Simić, oficir bivše JNA. Vidi: <http://otvoreno.ba/u-mostaru-pokrenut-politicki-pokret-most-bih-zelimo-kreirati-novi-sustav-vrijednosti/>

⁵⁵ Vidi: "Pokret za Europu" je projekat dijela SDA s kojim će se, nakon izbora, ujediniti <http://bnn.ba/vijesti/pokret-za-europu-je-projekat-dijela-sda-s-kojim-ce-se-nakon-izbora-ujediniti> (25.5.2017.)

je istiskivanje SDA iz vlasti na svim nivoima i formiranje koalicije lijevih snaga i 'nezavisnih' (Pokret), uz moguću podršku SBB-a.

Ovakav razvoj situacije trenutno gledajući je gotovo neizbježan pod uslovom da se ljevica 'okupi' pod jedan kišobran. Šta to sve znači i kakve su implikacije na unutarne političke odnose Bošnjaka i njihovu poziciju naspram druga dva naroda u BiH teško je odgovoriti, no, određeni procesi su više nego predvidivi.

Napredak 'nezavisnih' (bh. mostovaca) i ljevice bi mogao otvoriti teško razdoblje bošnjačkog političkog bloka u BiH i produbiti ionako već prisutne ideološke podjele. Možda po prvi put nakon agresije bošnjačko političko biće bi ušlo u period potpune neizvjesnosti i to sve u kontekstu povećanih težnji susjednih zemalja za redefiniranjem vlastitih etničkih prostora i granica. Upravo je izjava odlazećeg srbijanskog predsjednika u pogledu opstojnosti BiH vrlo simptomatična i otvara prostor jasnijem razumijevanju njegove sveukupne antibosanske i antibošnjačke politike.⁵⁶

Nesumnjivo da bi gubitak jakog političkog faktora potpuno umanjio bošnjačku poziciju, ionako uzdrmanu i opterećenu političkim lomovima u posljednjih desetak godina. Zajedničko, vjerovati je, svim ovim 'rogovima u vreći' je opstojnost države BiH i ništa više. Njihov ulazak u političku arenu i suprotstavljanje stavova bh. Srbima i Hrvatima samo bi podigao krizu na još viši nivo i utvrdio rascjepkanost i razuđenost

⁵⁶ Vidi: Tomislav Nikolić opet o opstanku BiH. <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/tomislav-nikolic-opet-o-opstanku-bih> (25.5.2017.)

bošnjačkog korpusa u gotovo svim bitnim pitanjima. Slično MOST-u u Hrvatskoj i bosanski MOST bi teško mogao biti uspješna prenosnica ka nečemu boljem i stabilnijem već bi više odgovarao krhkom prijelazu iznad litice koji svakog trena može pući i proizvesti suviše ozbiljne posljedice za BiH.

Ovoga trebaju biti svjesni kako građani tako i pomenuti politički faktori jer se neizvjesnost nastoji prevazići neizvjesnošću, bosanskohercegovačka poljuljana državnost političkim pokusom kojim se ne vide jasni obrisi niti jasan cilj. Zbog toga bi ukрупnjavanje i unutarstranački pluralizam trebao biti cilj, kako bošnjačke desnice tako i ljevice. Koliko god zvučalo paradoksalno takav proces bi trebali željeti i jedni i drugi, pod uvjetom da im je država na prvom mjestu.

Također, kao politički cilj i jednih i drugih, a prema postratnom izbornom iskustvu, trebalo bi biti podizanje izbornog praga na 5% što bi donijelo stabilizaciju i klarifikaciju, te pokazalo unutar kojih političkih faktora postoji realna politička snaga. 🌐

BALANS